

Ефективна діяльність спеціалізованих антикорупційних органів, які притягують до відповідальності навіть службовців найвищого рівня, – це важлива превентивна робота, інвестиція у верховенство права та частина міжнародних зобов'язань України, зокрема перед ЄС і МВФ. Без дієвої антикорупційної системи не буде довіри донорів, інвесторів, громадян. Політичний тиск та спроби обмеження незалежності антикорупційних інституцій породжують недовіру суспільства до влади та загострюють соціальні конфлікти. Разом з тим, висока ціна корупційної злочинності, яка продовжує зростати, як в контексті збитків від корупції, так і державних витрат на утримання спеціалізованих органів, повільність процесів та низький рівень реальних покарань, вимагає пошуку нових шляхів запобігання корупційним правопорушенням. Одним з таких шляхів є, на нашу думку, виконання вимог ч. 2 ст. 67 Конституції України щодо загального обов'язку усіх громадян щорічно подавати до податкових інспекцій за місцем проживання декларації про свій майновий стан та доходи за минулий рік у порядку, встановленому законом. Загальне декларування ускладнить можливості безкарно використовувати кошти, отримані злочинним шляхом, а посилення відповідальності за ухилення від сплати податків значно послабить бажання здобути і витратити незаконно отримані прибутки.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ:

1. Закалюк А.П. Курс сучасної української кримінології: теорія і практика: У 3 кн. Кн. 1: Теоретичні засади та історія української кримінологічної науки. К: Видавничий Дім «Ін Юре», 2007. 424 с.
2. Скільки мільярдів втрачає Україна через корупцію / Бізнес. Банки. Кредити. Депозити. 2025 / 2011 - 2025. BusinessUA.Com URL: https://businessua.com/banki/68293skilli-milyardiv-vtrachae-ukraina-cherez-korupciyu.html?utm_source=ukrnet_news (дата звернення: 02.10.2025)
3. Звіт про розгляд справ і матеріалів кримінального провадження за перше півріччя 2025 року. Форма № 1-К ВАКС (піврічна, річна) / Наказ Вищого антикорупційного суду від 08.06.2021 № 23-а зі змінами, внесеними наказами ВАКС від 04.09.2023 № 18-а, від 06.11.2023 № 27-а. С. 7. 10 с. URL: https://court.gov.ua/storage/portal/hcac/statistics/reports/1-%D0%9A_10.07.2025.pdf (дата звернення: 02.10.2025)
4. Про Державний бюджет України на 2025 рік : Закон України; Бюджет, Розподіл, Перелік від 19.11.2024 № 4059-IX // База даних «Законодавство України» / Верховна Рада України. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/go/4059-20> (дата звернення: 02.10.2025)
5. Звіт про оперативність розгляду судових справ за перше півріччя 2025 року / Форма № 1-О ВАКС, 10.07.2025 https://court.gov.ua/storage/portal/hcac/statistics/reports/1-%D0%9E_10.07.2025.pdf (дата звернення: 02.10.2025)

Прокопчук М.Л., аспірант
Науковий керівник: Сергієнко Л.В.,
д.н.держ.упр., доцент,
декан факультету національної безпеки,
права та міжнародних відносин,
Державний університет «Житомирська політехніка»,
м. Житомир

ЄВРОІНТЕГРАЦІЙНИЙ ВЕКТОР РОЗБУДОВИ НАЦІОНАЛЬНОЇ СИСТЕМИ ФІНАНСОВОГО МОНІТОРИНГУ ВІРТУАЛЬНИХ АКТИВІВ В УКРАЇНІ: ЗАПОБІГАННЯ ТА ПРОТИДІЯ ФІНАНСУВАННЯ ТЕРОРИЗМУ

Розвиток технологій та швидке зростання ринку віртуальних активів створюють принципово нові виклики для систем фінансового моніторингу у всьому світі. Україна, перебуваючи на шляху європейської інтеграції та одночасно протистоячи збройній агресії, опинилася перед необхідністю формування ефективної національної системи контролю за операціями з криптовалютами, здатної запобігати використанню цих інструментів для фінансування тероризму та розповсюдження зброї масового знищення.

Актуальність проблематики посилюється транскордонним характером операцій з віртуальними активами, псевдонімністю учасників трансакцій та швидкістю переміщення коштів у глобальних мережах blockchain. Зокрема, лише за 2024 рік було викрадено криптоактивів на суму понад \$2 млрд, а понад \$40,9 млрд. були пов'язані з адресами, що фігурували в незаконній діяльності [3]. Традиційні механізми фінансового контролю виявляються недостатньо ефективними в умовах децентралізованої цифрової економіки, що вимагає розробки інноваційних підходів до моніторингу та аналізу фінансових потоків у криптопросторі.

Нормативно-правову основу регулювання віртуальних активів в Україні становить Закон України "Про віртуальні активи" [1], прийнятий у 2022 році. Цей законодавчий акт заклав фундаментальні принципи функціонування ринку криптовалют, визначив правовий статус постачальників послуг віртуальних активів та встановив базові вимоги щодо ідентифікації клієнтів. Проте повноцінна імплементація європейських стандартів, зокрема, П'ятої та Шостої директив ЄС з протидії відмиванню коштів, залишається стратегічним завданням для української правової системи. Важливим кроком є також врахування норм Директиви (ЄС) 2024/1640 Європейського парламенту та ради від 31 травня 2024 про механізми, які мають бути запроваджені державами-членами для запобігання використанню фінансової системи з метою відмивання грошей або фінансування тероризму [4].

Інституційна архітектура системи фінансового моніторингу віртуальних активів в Україні ґрунтується на центральній ролі Державної служби фінансового моніторингу, яка виконує функції національного центру фінансової розвідки. Ефективність системи значною мірою залежить від налагодженої взаємодії з Національним банком України, правоохоронними органами, зокрема Національною поліцією та Службою безпеки України, а також міжнародними партнерами через мережу Egmont Group та платформу FIU.NET. Створення спеціалізованих підрозділів, укомплектованих фахівцями з розуміння технологій blockchain та криптографії, є необхідною передумовою для якісного аналізу операцій з віртуальними активами.

Процедури ідентифікації клієнтів у сфері віртуальних активів мають відповідати європейським стандартам "знай свого клієнта" та включати верифікацію особи на основі офіційних документів, підтвердження адреси проживання, встановлення джерел походження коштів та цілей здійснення операцій. Посилена перевірка застосовується щодо політично значущих осіб, клієнтів з високоризикових юрисдикцій та осіб, які здійснюють операції нетипового характеру або значного обсягу.

Особлива увага має приділятися операціям, пов'язаним з юрисдикціями з низьким рівнем регулювання крипторинку, офшорними криптобіржами та peer-to-peer платформами з мінімальними вимогами до верифікації клієнтів.

Міжнародна співпраця у сфері протидії фінансуванню тероризму через віртуальні активи набуває критичного значення з огляду на транснаціональний характер криптовалютних мереж. Участь України в європейських ініціативах, зокрема у розробці регуляторного пакету Markets in Crypto-Assets Regulation, адаптація кращих практик країн-членів Європейського Союзу щодо ліцензування та нагляду за постачальниками послуг віртуальних активів, обмін оперативною інформацією про підозрілі трансакції з іноземними підрозділами фінансової розвідки формують основу для ефективного транскордонного співробітництва.

В умовах воєнного стану особливої актуальності набувають ризики використання віртуальних активів для фінансування збройної агресії проти України, обходу міжнародних санкцій, підтримки терористичних угруповань та дестабілізації фінансової системи держави. Моніторинг краудфандингових кампаній, що проводяться через децентралізовані платформи, аналіз потоків коштів на адреси, асоційовані з окупаційними адміністраціями, виявлення схем конвертації криптовалют у фіатні гроші через нелегальні обмінні пункти становлять пріоритетні завдання для національної системи фінансового моніторингу.

Важливими напрямками розбудови національної системи фінансового моніторингу віртуальних активів є прискорення імплементації європейського законодавства, створення централізованого реєстру ліцензованих постачальників послуг віртуальних активів, запровадження обов'язкової сертифікації операторів крипторинку, розширення технологічних можливостей для аналізу blockchain-трансакцій, інтенсифікація міжнародного обміну фінансовою розвідкою та системна підготовка кваліфікованих спеціалістів у галузі криптовалютного комплаєнсу, що сприятиме забезпеченню фінансової безпеки держави та протидії використанню криптовалют для фінансування тероризму в контексті євроінтеграційних прагнень України.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ:

1. Закон України «Про віртуальні активи» № 2074-IX від 17 лютого 2022 року. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2074-20#Text>.
2. Закон України «Про запобігання та протидію легалізації (відмиванню) доходів, одержаних злочинним шляхом, фінансуванню тероризму та фінансуванню розповсюдження зброї масового знищення» № 361-IX від 6 грудня 2019 року. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/638-15#Text>.
3. Усе про AML-перевірки криптовалют у 2025 році. URL: <https://salo.li/59930B8>.
4. Directive (EU) 2024/1640 OF THE EUROPEAN PARLIAMENT AND OF THE COUNCIL of 31 May 2024 on the mechanisms to be put in place by Member States for the prevention of the use of the financial system for the purposes of money laundering or terrorist financing, amending Directive (EU) 2019/1937, and amending and repealing Directive (EU) 2015/849. URL: <https://eur-lex.europa.eu/eli/dir/2024/1640/oj/eng>.

Сапарова А.О., к.ю.н., доц.,
доцент кафедри правового забезпечення безпеки бізнесу,
Державний торговельно-економічний університет,
м. Київ

ПРО ЗНАЧЕННЯ ВИВЧЕННЯ ПОРІВНЯЛЬНОГО ПРАВОВИЗНАВСТВА ЯК НАУКИ ПРО СТІЙКИЙ МИР

Після жахливої катастрофи Другої світової війни, коли під сумнів підпала сама самоідентифікація Заходу, на юридичну освіту була покладена місія унеможливлення повторення подібного в майбутньому. Фактично мова йшла про зміну світу засобами юридичної освіти – створення інтелектуального простору стійкого миру і добробуту.

Формалізацію і концептуалізацію цього завдання здійснила ЮНЕСКО, у статуті якої зазначається, що «попереджувати війни та конфлікти між народами слід на рівні їх свідомості. Тому метою організації, створеної в 1946 р., проголошувалося досягнення поваги та розуміння між народами шляхом розвитку співробітництва у сфері освіти, науки та культури, становлення культури миру» [1, с. 257].

Відродження грецького ідеалу – якщо хтось і має помирати, то нехай це будуть не люди, а лише їх ідеї – потребувало представлення всіх учасників міжнародного спілкування передусім як носіїв своєрідної інтелектуальності. Примирення множини інтелектуальностей, які наповнювали повоєнний світ, замість їх виключення – таке завдання було покладено на порівняльне правознавство.

Маніфестом цієї наукової дисципліни можна вважати слова видатного французького компаративіста Рене Давида: «справжнє розуміння між народами буде досягнуто лише коли вони пізнають один одного краще; а знання їх інституцій, їх концепцій права та справедливості й способу застосування цих концепцій є необхідним чинником для взаємного розуміння. Саме це, а не уніфікація права, є метою порівняльного правознавства» [1, с. 258].